

ԲԱԶՄԱՎԷՊ ՀԱՆԴԻՍԱՐԱՆ

ԲԱՆՈՍԻՐԱԿԱՆ - ԳԻՏԱԿԱՆ - ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

ՌՅՅԻ-ՌՅՅԴ

ՀԱՏՈՐ

2

1923

ՍԱՐՏ

ԹԻԻ 3

ԲԱՆՈՍԻՐԱԿԱՆ

ԱՒԵՏՈՒՄԸ ԸՍՏ ՅԱՅՍՄԱՒՈՒՐՔԻ ՄԸ

Վանքիս Զեռագրատան Ա. Զ. դա-
րանին մէջ գտնուած Ա. ՅԱՅՍՄԱՒՈՒՐՔԻ
(որ գրուած է 1676 թուականին ի Կ.
Պոլիս) հին ձեռագիրներէ օրինակուելով)
Արեգ Լ. Ապրիլի է օրուան առջև կը նշանա-
կէ. Տօն է Աւետեաց Ս. Աստուածածինն կո-
սին Մարիամու:

Ամենասուրբ կուսին Աւետման հա-
մառօտ պատմութիւնն է. երբ կ'ըլլայ
չորեքտասանամայի՝ քահանայը կու տան
վիճակով զինքը Յովսէփայ: Երեք ամիս
տունը կը կենայ. և երբ աղբիւր կ'երթայ
ջուր առնելու՝ առջեւը կ'ելլէ Գաբրիէլ
հրեշտակապետը ծերու կերպարանքով և
կ'ըսէ. «Ուրախ լիւր բերկրեալդ, Տէր ընդ
քեզ, Եւ Մարիամ ընդ բանսն խոռվեցաւ
և ասէր ընդ միտս իւր, թէ որպիսի ինչ
է ողջոյնս այս: Եւ առեալ զսափորն ա-
նապարեաց ի տունն»: Մինչդեռ Ս. կոյսը
կը խորհի յուզմամբ՝ ահա հրեշտակապետը
յանկարծակի երիտասարդի կեանքով ինչ

կ'երեւի տան մէջ և կ'ըսէ. «Ողջոյն ընդ
քեզ Մարիամ, լի շնորհօք: Ուրախ լիւր
բերկրեալդ Տէր ընդ քեզ»: Կը խոռվի
Մարիամ. բայց հրեշտակապետը զինքը
կ'ապահովէ, որ Ս. Հոգւոյն զօրութեամբ
պիտի կատարուի: Սակայն կոյսը կ'ուզէ
հեռացնել զինքն ըսելով. «Երթ գնա ի
բաց, այր դու... զի մի եկեալ հիւսն Յով-
սէփ... հարկանէ ուրազովն զզուիս քո»:
և ինքը կ'առնու իլիկը և կը մանէ «զծի-
րանին վասն վարագորի տաճարին»: Ուր
ուրեմն Մարիամ հասկնալով աստուածային
անհուն իմաստութեան կարգադրութիւնը՝
կը հաւանի. «Ահաւասիկ կամ աղախին
Տեառն, եղիցի ինձ ըստ բանի քում» ար-
տասանելով. և «Աստուածն Բան» կը
մարմնանայ:

Այս աւանդախառն աւետարանական
պատմութենէս վերջ կը վիպէ, որ Հայոց
672 թուականին կը գտնուէր Նրուսա-
միս վարդապետ, որոյ մէկ խիստ

առաքինի աշակերտը «եռես տեսիլ ահեղ
և զարմանալի», և կը պատմէ իր վար-
դապետին՝ թէ որչափ պատկեր որ կը
գտնուէր Ս. Յակոբայ եկեղեցւոյն մէջ՝
ամենքը խօսեցան Ս. Աստուածածնայ
պատկերին հետ: Եւ իսկ Գարրիէլի պատ-
կերը պայծառացաւ և ըսաւ. «Ողջոյն ընդ
քեզ Մարիամ լի շնորհօք, Ուրախ լեր
բերկրեալդ, Տէր ընդ քեզ»: Եւ ապա որչափ
պատկեր որ կը գտնուէր եկեղեցւոյն մէջ՝
ամենքը նոյն բանն ըսին: Եւ ասով աւելի
հաստատուեցանք Հայոց ճշմարիտ աւան-
դութեանս վրայ, որ մեր սուրբ առաջ-
նորդներէն ընդունած ենք:

Այս վկայիկէս վերջ՝ կը դնէ այբուբենի
կարողով Տիրամօր վրայ հետաքրքրական
գեղեցիկ լիթանիա մը՝ զուցէ յորինուած՝
վերոյիշեալ Պօղոս վարդապետէն:

Աստուածածին կոյս Մարիամ
Բարձող անիծիցն Աղամայ
Գարուն հոգեւոր
Գրախոս ցանկալի
Երկանցն Եւայի լուծիչ
Զաւակ փրկութեան մարդկան
Իւակցին հօր բնակարան
Ընդհանուր մարդկան պարծանք
Թագաւորին անմահի աթոռ փառաց
Ժառանգ աւետեաց ուխտին
Իմանալի դրախտ հոգեւոր
Լեռան վիմաձին
Խորհուրդ կենաց
Ծաղիկ անթառամ
Կենդանատու ազգի մարդկան
Հոգւոյն սրբոյ տաղաւար
Զայնիւ Գաբրիէլի աւետարանեալ
Ղեկավար ճարտար անցաւորաց ընդ ծով
կենցաղոյս
Ճառագայթ լուսածագ
Մաքուր աղանի միշտ կոյս
Յիսուսածին Մարիամ
Նարդոս ցանկալի
Շուշան ծաղկեալ
Ուրախութեան պատճառ մարդկան ազգի
Չորեքնիւթեայ աթոռ անեղին
Պայծառ քան զարեգակն
Ջրհոր կենդանի ջրոյն
Ռամկաց բարձրացուցիչ
Սուրբ կոյս Մարիամ անարատ
Վեհագոյն քերովբէից
Տէր ընդ քեզ յաւիտեան
Ըսկերտ էին արարչութեան
Ծանկալի սերսփէից
Իւսեալ պսակ եկեղեցւոյ
Փառաց աթոռ աստուածութեան

Քաղաքը Աստուծոյ՝ ուրախացեալ զնացիւթ
զետոց Հոգւոյն Սրբոյ:
Առ ծնեալն ի քէն բարեխօսեալ վասն
սոնողացս զաւետեացս քո:

Ո. Կ.

ՀԱՅԱԿԱՆ ՀԻՆ ԶԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ԼՈՆՏՈՆԻ ԲՐԻՏԱՆԱԿԱՆ ԹԱՆԳԱՐԱՆՈՒՄ

(Շար. տնի Բզմ. 1923. էջ 5)

Ի վեր յիշատակեալ ձեռագրերներին մէջ
ամենահինն, ըստ երեւոյթին, Նոր Կտակա-
րան մի է (Թիւ Add. 19,727): Ասացինք
ըստ երեւոյթին, որովհետեւ Յիշատակա-
րաններին մէկն (յէջ 310) ընթեռնու ըստ
հետեւելոյն՝ (զոր ընդօրինակեմք նոյնու-
թեամբ, թողեալ կրճատումնքն՝ զորս պա-
տեհ զատեցինք ընդարձակօրէն գրել): —
«Փառք քեզ Աստուած հայր. Աստուած
«որդի. Աստուած հոգի. Երրորդութիւն
«և մի Աստուածութիւն: Ողորմեա՛ անար-
«ժան ծառայիս. զլորդի զրոցս ի քո ա-
«հաւոր զաւտեանն. յաներեկ միաշաբա-
«թիս: Եւ քեզ փառք այժմ և յանսպառ
«յաւիտեանս ամէն: Գրեցաւ ի հայ թուա-
«կանիս ի ԶԲ»: Արդ այս թուականն
ԶԲ (82)՝ այսինքն $82 + 551 = 633$ ՝
յամին Մարդեղութեան՝ կարի երկրայելի
երևի, ըստ որում շատ մի նշաններից
անհաւանական թուի՝ որ այս Զեռագիրն
գրուած լինի անդր քան ժիբ դարն: Թեբ-
եա այս թուականն հնագոյն մի ձեռագրի՞
պատկանի, յորմէ ընդօրինակողն անմտա-
ղբութեամբ զհտեղած լինի յիւրոյն մէջ:
Ոմանք կարծիք յայտնած են թէ զուցէ
ընդօրինակողն ակնարկէ առ Յովհաննէս
Սարկաւազի Հայկական Տոմարի բարե-
փոխման թուականն, որ սկսաւ յամին
1084 և որոյ 833երորդ ամիւ = 1166
Յ. Տ.: Այս կարելի երևի՝ բայց ոչ շատ
հաւանական, ի բացակայութեան որոշակի
արձանագրութեան առ այն՝ Յիշատակա-
րանին մէջ: